

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СЕМАНТИКИ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Лексична семантика з самого початку свого виникнення знаходилася в центрі уваги вчених, проте й досі характеризується недостатньою розробленістю своїх проблем у зв'язку з появою відносно нових галузей лінгвістики, посиленням інтересом мовознавців до вивчення когнітивного аспекту людської мови, соціо- та психолінгвістичним підходами до розкриття особливостей розвитку і функціонування різноструктурних мовних систем, їх зіставним дослідженням тощо. У процесі виявлення й розкриття особливостей лексичної семантики необхідним видається і звернення до фактів національно-культурного характеру, без яких неможливо дати адекватний опис лексико-семантичних систем досліджуваних мов. Останні формуються під впливом біологічної та нейрофізіологічної будови людини, тісно пов'язані з мисленням, духовно-практичною діяльністю особи, її знаннями про об'єктивну дійсність. Такий когнітивний напрям у мовознавстві дозволяє наблизитися до вивчення значення як фундаментальної категорії в її співвіднесеності та постійній взаємодії із знаннями. Такий підхід сприяє виділенню загальних принципів організації структур знання у людському мисленні, розкриттю ролі мовної свідомості в їх розумінні та поясненні, а в майбутньому може дати повне уявлення про внесок мови в процеси формування, зберігання та використання знань.

„Переорієнтація мовознавчих досліджень на семантичний ґрунт, - як справедливо зазначає М.П.Кочерган, - є закономірною, бо без вивчення мовного змісту не можна адекватно уявити структуру мови в цілому. ...саме в плані лексики лежать фундаментальні риси мовної структури, які зумовлюють наявність багатьох специфічних ознак на інших рівнях мови. ...опора на семантику дозволить розкрити максимально широку сукупність системно зумовлених структурних характеристик мови, що в свою чергу дозволить пролити додаткове світло на проблему взаємовідношення мови і мислення” [1;4]. Семантичний підхід до вивчення мови є плідним і в аспекті зіставно-типологічного опису мов. Лексико-семантична система мови належить до найбільш „проникливих”, рухливих рівнів мови та найшвидше реагує на зміни, що в ній відбуваються, а відповідно, і значення слів при цьому набувають особливих семантичних, емоційних, стильових і стилістичних, а в термінології О.О.Потебні – естетичних відтінків значень. Семантику слів пронизують різні конотації, що пов'язують слова з життям мовного колективу, його побутом, звичками і традиціями. У результаті виникає національна своєрідність мов і пов'язана з нею своєрідність вираження думки та словесного мистецтва.

Лексична семантика, отже, повинна досліджуватися як комплексна дисципліна, що органічно поєднує в собі принаймні п'ять підходів до її вивчення – власне лінгвістичний, когнітивний, соціо- та психолінгвістичний і прагматичний. Автор свого часу саме на основі врахування цих аспектів досліджував етикетну лексику в українській, англійській та угорській мовах, що дозволило розглянути етикет як соціально обумовлену, національно-культурну й індивідуально-психологічну сутність [2]. У досліджуваних мовних системах ця сутність передається як мовними, так і екстралінгвальними чинниками, які впливають на мову і виражаються за допомогою: а) слова як засобу вираження етикету; б) полісемії як способу системної організації етикетної лексики; в) семантичних зв'язків між лексичними одиницями – основи структурування значень полісемантів; г) семантичним простором слова в лексичній системі мови, де завдяки наявності тісних відношень між одиницями утворюються лексико-семантичні групи, а також лексико-семантичні поля, складниками яких виступають етикетні слова.

Такий підхід до вивчення феномена етикету дав змогу зобразити цілісну картину відображення форм і засобів його прояву не лише із суто лінгвістичних позицій, а й з огляду на

його фон: носіїв мов, їх ставлення до суспільних норм, шляхів передачі етикету поведінки, внутрішнього стану, сприйняття об'єктивної дійсності. При цьому етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах постала як фрагмент мовних систем із чітко вираженою структурою і водночас як фрагмент національних культур, в яких знаходять своє відображення непомітні нюанси духовного життя, свідомості людей, спосіб їх існування, суспільна діяльність, звички, традиції тощо. Етикетна лексика представлена групами лексичних одиниць, якими користуються носії мов для передачі своїх почуттів, емоцій, уміння вести себе в різноманітних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми і т.п. Кожна з досліджуваних мов відображає певний спосіб сприйняття й організації світу. Разом вони утворюють єдину систему загальноприйнятих етикетних норм, незважаючи на те, що ця універсальна система має відносний характер і набуває специфічних рис у різному мовному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочерган М.П. Про семантичний принцип контрастивних лінгвістичних досліджень // Проблеми зіставної семантики. - К.: КНЛУ, 2003. - Випуск 6. - С. 3-7.
2. Фабіан М.П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах. - Ужгород: ІВА, 1998. - 256 с.